

6. Психология. Словарь / Под общ. Ред.. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
7. Розов В. Методики оцінки і самооцінки адаптації індивідуально-психологічних особливостей особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. - №6. – С. 42-43.
8. Рубінштейн С.Л. Основы общей психологии. – М., 1988.
9. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2005. – С. 208-209.
10. Самооценка в подростковом возрасте // Психология подростка. – М., 2003. – С. 94-99.
11. Сидоров К.Р. Самооценка в психологии // Мир психологии. – 2006. - №2. – С. 226-232.

Чупрій Н. О.

Відмінності переживання кохання у старшому підлітковому та юнацькому віці

Проблема кохання на сьогоднішній день є надзвичайно актуальною. Зрештою, це питання привертало увагу людства ще з давніх-давен. Так, численні роботи філософів Б.Спінози, Д. Юма, А. Шопенгауера («Крейцерова соната»), Е. Фромма («Мистецтво любити»), В.Соловйова («Зміст любові»); психологів З. Фрейда, К.Ізарда, Л. Каслера, Джона Алана Лі, Р. Стернберга, Р. Мея, Д. Майерса, І.Кона та інших вчених присвячені саме цьому питанню [3], [4], [5], [6]. Серед вчених, які займаються даною проблемою, і досі немає єдиної думки щодо правильного визначення поняття кохання, змісту цього почуття та його проявів.

Існує також багато підходів щодо класифікації типів кохання, визначення розбіжностей у переживанні цього почуття людьми різного віку.

Тому **мета** нашого дослідження – проаналізувати відмінності переживання кохання між старшими підлітками та юнаками.

Основна **гіпотеза** дослідження, на наш погляд, наступна: формування статевої ідентичності у підлітків підвищує зацікавленість у фізичній стороні кохання; особливості соціальної ситуації розвитку у юнацькому віці реалізують потребу у коханні-дружбі.

Нами було проведено діагностику серед учнів 10-ого класу СЗШ № 130 (старших підлітків) та студентів 3-ого курсу КДПУ (юнаків) з метою визначення пріоритетного стилю кохання та його проявів серед молодих людей віком у 15 та 19 років.

В діагностиці приймали участь 38 досліджуваних: 19 учнів та 19 студентів.

Використовувалася методика, розроблена Клайдом і С'юзан Хендрик «Шкала установок в коханні», спрямована на визначення міжособистісної атракції, що певним чином є свідченням переваги у виборі типу, стилю кохання. Опитувальник складається з 42-х стверджень, на які учасники

опитування відповідають за шкалою від 1-ого до 5-ти балів, в залежності від того, наскільки ствердження відображають їх переконання стосовно міжособистісних відносин. Після цього підраховуються результати і визначаються стилі кохання, яким надають перевагу учасники опитування.

Внаслідок проведення анкетування, ми отримали результати, які викладені в табл.:

Таблиця 1

Переваги у виборі стилю в коханні серед підлітків та юнаків

Стиль кохання	Вибір підлітків		Вибір юнаків	
	(%)	к-сть	(%)	к-сть
Ерос	51	10	22	4
Людус	15	3	0	0
Сторге	5	1	11	2
Прагма	0	0	0	0
Манія	5	1	15	3
Агапе	24	4	52	10

Результати можна також зобразити за рейтингом вибору стилів кохання:

Підлітки :

1. Ерос
2. Агапе
3. Людус
4. Сторге і Манія
5. Прагма

Юнаки:

1. Агапе
2. Ерос
3. Манія
4. Сторге
5. Людус і Прагма

Додатково було проведено опитування, результати якого є досить очікуваними. Це можливо пояснити тим, що центральний психофізіологічний процес підліткового і юнацького віку – це статеве дозрівання. Саме в період підліткового віку провідною діяльністю є інтимно-особистісне спілкування. Це період формування статевої ідентичності, активного самопізнання і період зародження статевого потягу. Тема сексуальних відносин серед підлітків чи не найбільш популярна за рахунок безпосередньої її популяризації у суспільстві. Підлітки переживають гостру потребу кохати і бути коханими, але кого кохати – вже справа іншого значення. Вони прагнуть пізнати представника протилежної статі та оволодіти відповідними способами міжособистісної взаємодії. Тому діти підліткового віку схильні звертати увагу лише на зовнішність обранця, ідеалізуючи його якості та не звертаючи увагу на недоліки. Кохання в цьому віці скороминуче і поверхнєве, оскільки почуття часто засноване лише на сильному сексуальному потязі, який підлітки плутають зі справжніми почуттями. Основні мотиви відносин в цьому віці: прагнення оволодіти відповідними способами міжособистісної взаємодії, набуття сексуального досвіду, кохання без обов'язків, можливість розважитися, підвищити статус у групі ровесників.

Так, Г.С.Абрамова дає поняття «псевдокохання». Чому підліткові важко відрізнити справжнє почуття від несправжнього? Тому що вступаючи в цей вік, людина стикається з загадкою свого мінливого Я, яке постійно від неї самої тікає[1].

Д. Дж. Маєрс говорив про «ерос» (або кохання-пристрасть) як про психологічний стан, який є наслідком біологічного збудження, викликаного привабливою для нас людиною. Та якщо розглянути фізіологічні прояви цього почуття (сильне серцебиття, страх, знервованість тощо), то в ейфоричній ситуації збудження може означати радість, у ворожій – гнів, а в романтичній – пристрасне кохання [5]. Наведені приклади поведінки в сфері міжособистісних відносин підтверджують пріоритетність вибору «еросу» серед підлітків (10 чол.). Адже, сильний фізичний потяг, ідеальність сприйняття партнера, переважно не довга тривалість – характерні ознаки саме цього стилю кохання (за теорією кохання Дж. Лі) [6].

Проте потрібно наголосити на тому, що на другому місці за рейтингом обраних стилів стоїть «агапе» (4-ро учнів надало перевагу саме цьому типу). Це пояснюється тим, що 15-16 років – перехідний період у житті підлітків, згідно з думками деяких вчених, це вже період ранньої юності. В учнів відбувається переосмислення цінностей, остаточне формування світогляду, і, як наслідок, перегляд змісту і значення міжособистісних відносин, співвідношення значення інтимного та душевного зв'язку, коли важливою стає не зовнішність, а особистість партнера. Підлітки відчувають потребу у близькому другові, потребу у піклуванні за партнером та встановленні глибоко особистісних стосунків і, можливо, навіть у виборі дружини або чоловіка.

Для підліткового віку характерний ігровий характер залицяння (цей факт підтверджує вибір також стилю «людус» серед учнів). Для старшокласників першочергові власні переживання, які сприймаються з точки зору стереотипної статевої ролі, стають важливішими за сам об'єкт прив'язаності. Звідси постійний огляд на думку однолітків при виборі партнера, наслідування, хвастощі «перемогами» на любовному фронті. Закоханість часто нагадує епідемію: з появою однієї закоханої пари, одразу всі інші закохуються. До того ж часто закохуються в одну й ту ж дівчину чи хлопця, які користуються популярністю в класі. А спілкування з популярною дівчиною чи хлопцем підвищує авторитет серед однокласників. Зрештою, часто і інтимна близькість є засобом самоутвердження в класі [3], [4].

Погляди юнаків на кохання та особливості міжособистісних стосунків майже принципово відрізняються від точок зору підлітків, адже результати опитування діаметрально протилежні. Переважна більшість опитуваних (10 чол.) надала перевагу стилю «агапе» - альтруїстичному, жертвовному коханняю. Так, період 18-19-ти років – це період активної соціалізації особистості, зародження серйозних стосунків та навіть шлюбів. Юнаки переживають потребу в підтвердженні реальності свого власного Я, у них з'являється готовність до встановлення особливих відносин з іншими. Г.С.Абрамова пов'язує ці відносини з дружбою [1]. Якщо в підлітковому віці головним

конфідентом був представник своєї статі, то в юнацькому віці це місце вже не компенсується одностатевою дружбою. Дружба стає основою міжособистісних стосунків. Моральна культура особистості набуває практичного вираження.

Кохання для юнаків – це спосіб прояву себе в піклуванні за партнером. Відмінними рисами любовних стосунків цього віку, на відміну від підліткового, є взаємопідтримка, взаєморозуміння, пошук спільних інтересів, задоволення від пізнання особистості партнера. У зрілому юнацькому віці формується емпатія — здатність емоційно відгукуватися на переживання іншої людини, що виявляється у співчутті, співпереживанні, співстражданні. Так, саме переважний вибір «агапе» юнаками підтверджує правильність сказаних вище слів. Адже, кохання «агапе» - основа всього існуючого, воно включає в себе всі інші стилі (і дружбу, і пристрасть, і обов'язки), орієнтоване на благо іншого, без будь-якої вигоди чи прив'язаності до якоїсь якості особистості, прийняття партнера таким, яким він є[6].

Юнацтво ще називають етапом «людської близькості», оскільки саме в цей період легко заводяться знайомства, легко формуються дружні зв'язки, приходить кохання [2]. Вибір супутника життя, створення сім'ї, батьківство – одні із головних сторін соціальної ситуації розвитку в пізній юності, становлення яких передбачають розвиток серйозних стосунків та опанування подружжям нових ролей і обов'язків, невід'ємним компонентом яких є турбота про рідного.

Також деякі юнаки (а саме 4-ро студентів) надали перевагу стилю такого кохання, як «ерос». Це можливо пояснити тим, що юність – це і період активного статевого життя молодих людей, пізнання одним одного. Ревнощі, бажання володіти партнером повністю («манія»), закріплення обов'язків – невід'ємна частина майже кожних відносин. Кохання вже не має ігрової спрямованості, зникає потреба в підвищенні авторитету серед однолітків (це пояснює повну відсутність вибору стилю «людус»). Всі зазначені характеристики серйозності відносин у юнацькому віці, на відміну від підліткового, підтверджуються результатами опитування.

Результати проведення методики відображають загальноприйняті уявлення щодо розуміння та переживання кохання в старшому підлітковому та юнацькому віці. Гіпотеза підтверджена, але не виключені, звичайно, і винятки та відмінності від загальної тенденції.

Список використаних джерел

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. Учебное пособие для студентов вузов / Г.С. Абрамова. – 4-е изд., стереотип. - М.: Издательский центр «Академия», 1999. – 672 с.
2. Гамезо М.В. Возрастная и педагогическая психология: Учеб. пособие для студентов всех специальностей педагогических вузов /М.В. Гамезо, Е.А. Петрова, Л.М. Орлова. - М.: Педагогическое общество России, 2003. — 512 с.
3. Кон И. С. Введение в сексологию / И.С. Кон. – М., 1989. – 274 с.

4. Кон И. С. Психология ранней юности. / <http://sexology.narod.ru/book19.html>
5. Майерс Д. Дж. Социальная психология /Д. Дж. Майерс. - 7-е изд., 2002. – 516 с.
6. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. Курс лекций /Л.Б.Шнейдер. –М.: Апрель-Пресс, Изд-во Эксмо-Пресс, 2000. – 504 с.

Волохова Я. О.

Особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці

Актуальність. З розвитком суспільства все більша роль відводиться комп'ютерним технологіям і системам. Без сумніву, комп'ютер дуже допомагає людині в житті, але і шкоди наносить чимало. Проблемі комп'ютерної залежності недостатньо приділяється уваги. Особливо ця проблема є актуальною для підлітків, свідомість яких найбільше піддається впливові. Це зумовлено тим, що вони знаходяться на етапі формування, не досягли певного рівня фізичної і психічної зрілості і їм важко протистояти віртуальним можливостям, які дають повну свободу дій і можливість реалізувати себе у віртуальному світі, а не реальному. Підлітки хочуть використовувати можливості комп'ютерної техніки максимально, оскільки потребують контактів і розширення інформаційного простору. Це не в останню чергу призводить до залежності, так званої адикції, яка негативно впливає на соціальний розвиток особистості та від якої важко позбавитися. Цьому присвячені дослідження К. Галкіна, І. Голдберга, Р. Грановської, М. Іванова, О. Лисенко, А. Мудрика, С.Шапкіна, Т. Шишковець, К. Янга та інших фахівців. Однак, специфіка саме соціально - педагогічної профілактики адитивної поведінки підлітків залишилася поза увагою фахівців.

Мета: теоретико-експериментальний аналіз комп'ютерної залежності та її особливостей у підлітковому віці.

Термін *«комп'ютерна залежність»* з'явився в 1990 році. Психологи класифікують цю шкідливу звичку як *різновид емоційної залежності, спричиненої технічними засобами* [1,130].

А. Г. Шмельов надає таке визначення комп'ютерній залежності – це надмірне захоплення рольовими комп'ютерними іграми, в яких гравець відіграє роль віртуального персонажа і живе його життям, відчуваючи себе в реальності дискомфортно [2].

Комп'ютерна залежність — патологічна тяга людини до роботи або проведення часу за комп'ютером. Головний зміст комп'ютерної залежності в тому, що комп'ютер починає керувати людиною. З часом для залежного підлітка стає важливим не результат гри, а процес, у якому втрачається контроль над часом.

У структурі комп'ютерної залежності виділяють 5 типів: нав'язливий серфінг (подорож у мережі, пошук інформації з баз даних і пошукових сайтів); пристрасть до онлайн-ових біржових торгів; віртуальні знайомства без